

Streszczenie

Mobilne dzieci, mobilni rodzice – ‘bezprzewodowa’ socjalizacja i uczenie się w kulturze cyfrowej

Projektowane badania są poświęcone dziecięcemu uczeniu się i socjalizacji w środowisku rodzinnym wzbogaconym technologiami mobilnymi. Można je określić jako badania materialnego kontekstu, w którym wyłaniają się nowe praktyki uczenia się.

Konteksty teoretyczne, które stworzyły ramy odniesienia moich badań to:

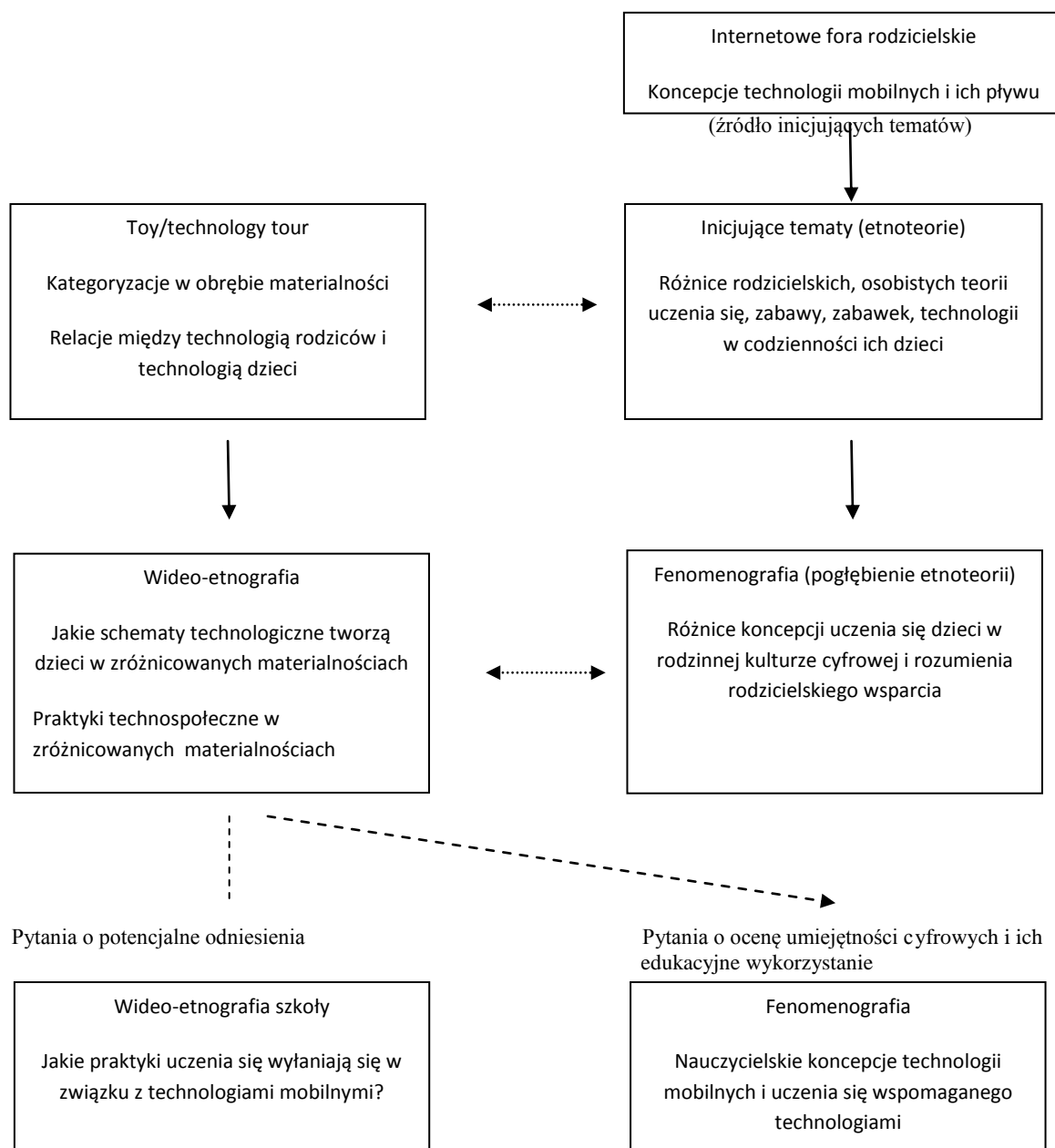
- teoria materialności i jej społecznych skutków,
- teoria ekokulturowa, rodzicielskie etno-teorie oraz przeobrażenia rodzinnego środowiska techno-społecznego,
- technologia w paradygmacie antydeternistycznym,
- teorie rodzinności ukazujące specyfikę uczenia się dzieci – użytkowników mobilnych technologii (model SAMR i technologiczne schematy).

Zainteresowanie uczeniem się dzieci w środowisku rodzinnym i szkolnym, w których pojawiły się współczesne technologie mobilne jest względnie nowe na pedagogicznym gruncie. Z tego względu nie można się odwołać do już wypracowanych podejść badawczych i tradycji badań tych zagadnień. Mój wybór padł na dwie perspektywy mocno związane z problematyką uczenia się, choć żadna z nich nie była, jak dotąd, szeroko wykorzystywana do analiz socjalizacji i uczenia się w związku z nowymi technologiami: fenomenografię i wideo-etnografię.

Przedsięwzięcie badawcze łączy dwie kwestie:

- **mówienie o praktykach i rozumienie praktyk** (perspektywę subiektywną, w której ujawniają się znaczenia przypisywane przez badanych własnym doświadczeniom i światu, w którym żyją),
- **obserwację praktyk** z perspektywy zewnętrznego obserwatora (perspektywę naturalistyczną, pretendującą do obiektywistycznego ujęcia praktyk).

Z powiązania poszczególnych części badania wyłania się następujący schemat

Moje badania zostały zaprojektowane jako empiryczne studia w małej skali, które mają naświetlić zagadnienie uczenia się dzieci w kulturze cyfrowej udostępnianej im przez dorosłych. Projekt ten obejmował kilka wyraźnie oddzielonych etapów badawczych.

Efekty badań w Internecie (fora rodzicielskie) przyniosły obraz silnej polaryzacji stanowisk ideologicznych. Zdecydowanie dominującym okazało się stanowisko technofobiczne, którego częścią jest zdemonizowana definicja urządzeń mobilnych, wyrażany bezwzględny zakaz udostępniania ich dzieciom oraz szkody cywilizacyjne i rozwojowe, które wprowadza obecna faza komputeryzacji. Konkurencyjnym jest

stanowisko technoentuzjastyczne, w którym ‘mieszczą’ się rodzicielskie nadzieje związane z potencjałem rozwojowym tkwiącym w technologiach. Przyglądając się dyskusjom na internetowych forach rodzicielskich nie sposób nie odnieść wrażenia, że mamy do czynienia z procesami ‘przekonywania przekonanych’ i ‘okopywania się’ na skrajnych stanowiskach rodziców konserwatywnych i rodziców progresywnych.

Tymczasem fenomenograficzna analiza rodzinnych kultur uczenia się bardzo komplikuje ten jednoznaczny podział, wskazując – również w małej skali – na duże zróżnicowanie w zakresie rodzinnych materialności, koncepcji wychowawczych i rodzicielskich idei dotyczących technologii oraz podglądów na temat ich udostępniania. Jak się okazuje w badaniach tych ujawniono, że osobiste poglądy rodzica na temat technologii nie ‘przekładają’ się na poglądy na temat dziecka jako użytkownika urządzeń mobilnych, co każe krytycznie spojrzeć na badania zakładające, że z ‘technologicznych’ postaw rodzicielskich wynikają ‘technologiczne’ postawy dzieci.

Obraz ten jeszcze bardziej skomplikowała wideo-etnograficzna część badania podjętego w tych samych rodzinach. Zidentyfikowane struktury rodzinne zostały wypełnione konkretnymi obrazami, które ujawniły kolejne poziomy ‘rozsunięcie’ i ambiwalencji. Okazało się, że rodzice zabraniający dzieciom korzystania z technologii mobilnych jednak je udostępniają w ograniczonym zakresie, co każe mi krytycznie spojrzeć na przyjmowane w badaniach założenie o jedności rozumienia i działania. Sfera rodzicielskich i dziecięcych działań okazuje się bowiem znacznie bardziej złożona niż względnie spójne rozumienie działań, o których mówią rodzice.

Etap badań wideo-etnograficznych przyniósł wgląd w sferę praktyk uczenia się w kulturze cyfrowej. Rezultaty tej części badań wskazują, że kulturowe siły rodziny i dzieci ‘digital natives’ są bardzo słabe i prowadzą do minimalnych lub co najwyżej przeciętnych efektów w zakresie ‘technologicznej socjalizacji’. Jak się bowiem okazuje, ze sprawnej umiejętności obsługi urządzeń mobilnych nie wynikają ‘automatycznie’ żadne kompetencje cyfrowe, praktyki transformatywnego uczenia się ani tym bardziej żadne zaawansowane schematy technologiczne. Na tym etapie zostały też ujawnione zróżnicowane praktyki uczenia się w związku z różną jakością technologii mobilnych.

Taki układ wyników wskazuje, że warto przyjrzeć się – znów w niewielkiej skali – na efekty pracy szkoły w zakresie kultury cyfrowej. Być może to szkoła powinna przyjąć na siebie zadanie odpowiedzialnego przewodnictwa w tym rejestrze kultury. Jak się jednak okazuje, w przestrzeni szkolnej – w warstwie osobistych ideologii nauczycieli - pracują lęki wobec kultury cyfrowej, ale też ujawnia się niewielki margines technoentuzjizmu.

W przypadku realizowanych projektów 'szkół cyfrowych' uwidoczni się zarówno czysto komercyjne podejście do technologii jako 'wabika', który ma 'uatrakcyjnić' szkolne nauczanie, ale też projekty zakładające konieczność wzięcia pod uwagę skonstruowanych umiejętności cyfrowych najmłodszych uczniów. Innymi słowy, badania te ujawniają zróżnicowaną 'rzeczywistość cyfrową' polskiej szkoły z jej strasznymi mankamentami, ale też bardzo wartościowymi inicjatywami.

Abstract

Mobile children, mobile parents – ‘wireless’ socialisation and learning in digital culture

The research focuses on children’s learning and socialization in digital culture, which has become a part of their family culture. It may be described as research into the new material context in which new learning practices emerge.

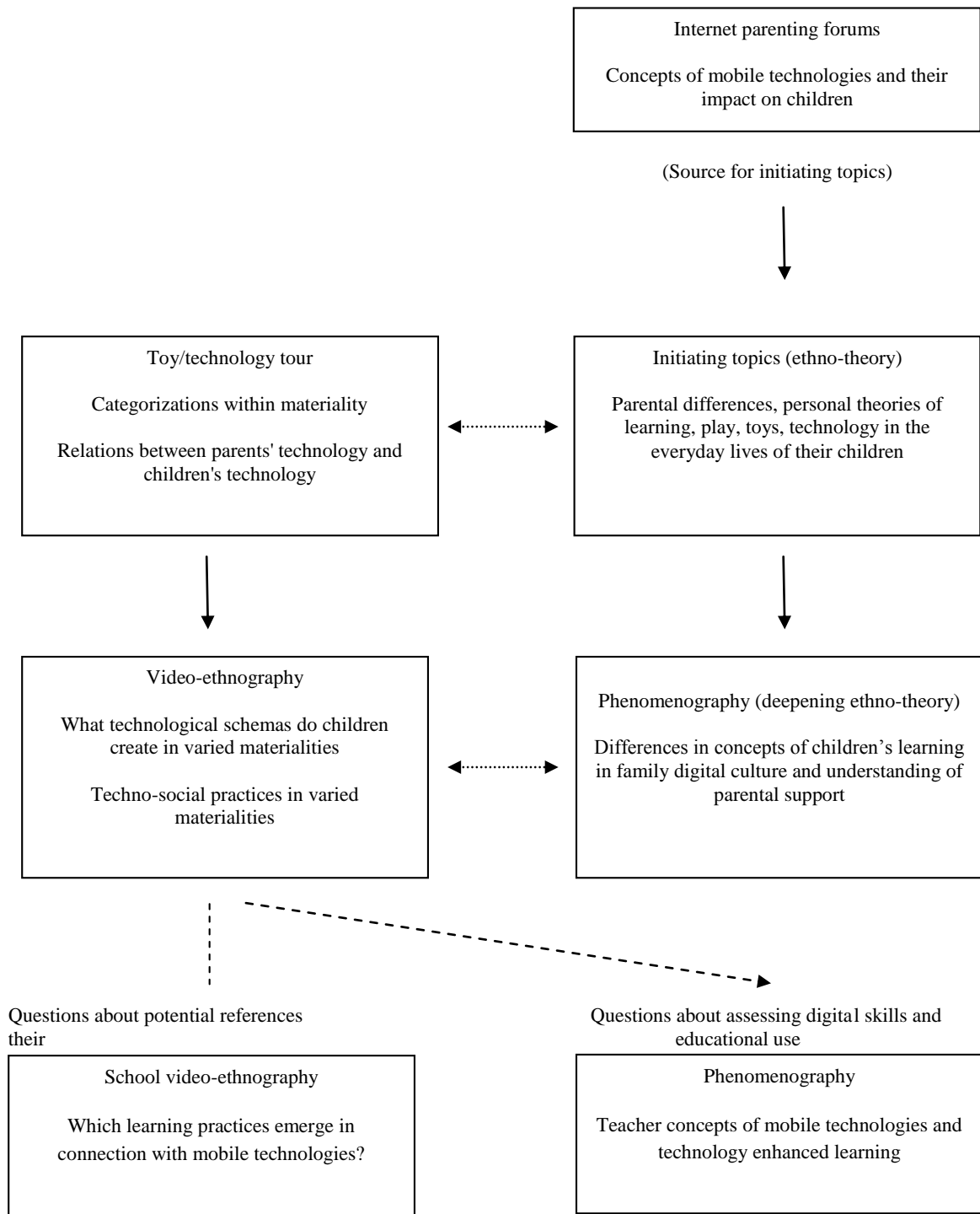
Theoretical frameworks for my research are:

- theory of materiality and its social consequences,
- eco-cultural theory, parental ethno-theories and transformations of the family techno-social environment,
- anti-deterministic paradigm of technology,
- theories on children’s socialization and learning as users of mobile technologies (SAMR model and technological schemes).

An interest in children’s learning in family and school environments in which contemporary mobile technology has emerged is relatively new in pedagogy. Therefore, it is impossible to refer to research approaches that have already been developed or to research traditions into these issues. I chose two perspectives strongly linked with the subject of learning, although neither of these has hitherto been widely used to analyze socialization and learning in connection with new technologies: phenomenography and video-ethnography. My research combines two issues:

- **the discussion of practices and the understanding of practices** (a subjective perspective in which meanings appear that are ascribed by the research subjects to their own experiences and to the world in which they live);
- **The observation of practices** from the perspective of an external observer (a naturalistic perspective aiming at an objective understanding of practices).

The schema below emerged from the connections among the various parts of my research

My research was designed as small-scale empirical studies, which were to shed some light on the issue of children's learning in the digital culture made available to them by adults. The project covered several clearly separated stages. The effects of the internet research (parental fora) showed a strong polarisation of ideological positions. It was discovered that the technophobic position, involving a demonised definition of mobile

devices, an expressed strict ban on making them available to children as well as a belief in civilizational and developmental losses brought about by the current stage of computerisation, was definitely the most dominating one. Its opposite, the techno-enthusiastic position, 'contains' parental hopes to do with the developmental potential embedded in technologies. When observing discussions on the parental fora, it is difficult not to get under the impression that we are dealing with processes of 'convincing the convinced ones' and the strengthening of the extreme positions taken both by the conservative and the progressive parents.

However, phenomenographic analysis of family learning cultures makes this clear division much more complex, indicating – also on a small scale – wide variations in the area of family materialities, childrearing concepts and parental ideas concerning technology as well as making it accessible to children. The research revealed that the parents' personal beliefs concerning technology do not translate into their beliefs on children as users of mobile devices, which raises doubts as to the credibility of studies assuming that 'technological' parental attitudes result in 'technological' attitudes of the children.

This picture was made even more complex by the video-ethnographic part of my research, which was undertaken within the same families. The identified family structures were filled with concrete images revealing the subsequent levels of discrepancies and ambivalence. It turned out that the parents who do not allow their children to use mobile technologies, do make them available to them to a limited extent, which makes me look with a critical eye at the assumption of the unity between understanding and action adopted in many studies. The sphere of the actions of parents and children turns out to be much more complex than a relatively coherent understanding of the actions discussed by the parents.

The stage of video-ethnographic research resulted in some insight into the area of learning practices in digital culture. Results of this part of my research show that the cultural strengths of the family and children, digital natives, are very poor and lead to the minimum or, at the most, average effects in the area of 'technological socialisation'. As it turns out, no digital competences, transformative learning practices or, still less, advanced technological schemes 'automatically' result from the skill of effective use of mobile devices. This stage also disclosed diverse learning practices in connection with differences in the quality of mobile technologies.

Such a pattern of results shows that it is worth to examine – again on a small scale – the effects of the work of school in the area of digital culture. Perhaps it is school which should face the task of responsible guidance in this register of culture. However, it turned out that the school space – the teachers’ personal ideologies – hosts both fears of digital culture, and a small margin of techno-enthusiasm.

In the case of the executed ‘digital school’ projects we can see both a purely commercial attitude to technology as a ‘bait’, which is to make learning at school ‘more attractive’, but also some projects assuming the necessity to take the constructed digital skills of the youngest learners into account. In other words, research reveals a diverse ‘digital reality’ of Polish schools with both their shortcomings, and very valuable initiatives.